

Gedachtewereld

Gedachtewereld

Joop Put

Elk verhaal moet noodzakelijk een einde hebben, en wel in het allerlaatste ik, het ik dat al herleest terwijl het net nog aan het schrijven is: het ik dat dood is terwijl het net nog leeft en dat, als enige, het gedroomde overzicht volledig zal bezitten.

(Naar: Patricia de Martelaere. Een verlangen naar ontroostbaarheid. Meulenhoff/Kritak. p. 165)

© 2016 Joop Put

Omslagontwerp en foto's: Joppe Put

Redactie: Nelly van de Mortel

ISBN: 9789402156133

Voor Lucie, Niki en Joppe

Ik zou heel veel mensen willen bedanken. Voor hun verhalen, voor hun vriendschap, liefde en inspiratie, voor de wijze lessen en de ruzies. Het zijn er echter te veel. Daarom alleen deze speciale dank aan Anneloes en Marion die me, ieder op hun eigen manier, hebben gemotiveerd om door te gaan met schrijven op de momenten dat ik het even niet meer zag zitten.

DEEL 1

1

Winter ... aardappellucht in zijn neus en schemerlicht in de kamer. Hij kijkt door het raam. Buiten glimt de sneeuw op in de schemering. Twee lantaarnpalen verspreiden licht, maken op die plekken waar het schijnsel valt de sneeuw witter dan hij in werkelijkheid is. Een vrouwenstem roept: “Dan kom je maar binnen.” Het geluid sterft in de verte weg, gedragen door de vochtige, vette lucht. In de andere huiskamers, die hij kan zien aan de overkant van de straat, branden de schemerlampen ook. Hij kan zo overal naar binnen kijken. Soms ziet hij iemand een huiskamer in lopen en dan weer door de deur naar de keuken verdwijnen. De gordijnen in de huizen worden pas gesloten vlak voor het avondeten.

Uit de schoorstenen komt rook van de kolenkachels. Kleine zwarte pluimpjes die stil blijven hangen boven de huizen en zich daar vermengen met de toch al grijze lucht. Het lijkt later dan het is. Al bijna avond, al bijna bedtijd lijkt het, maar de scholen zijn net uit. Hij heeft de kinderen naar binnen zien stuiven en na tien minuten weer naar buiten. Hij was jaloers. Zijn maag trok samen, terwijl hij zijn neus tegen de koude ruit drukte. Ze zagen hem niet.

Hij wilde naar buiten, de sneeuw in, met zijn vriendjes spelen. Hij had tegen zijn moeder gezegd dat hij zich beter voelde, dat het wel weer ging, dat hij morgen weer naar school zou gaan. Het hielp niet. Ze had hem lichtelijk lachend aangekeken, met die mooie bruine ogen van d'r. “Je vader komt zo”, had ze gezegd, alsof dat hem blij zou maken. Soms begreep hij niets van haar. Hoe haalde ze het in haar hoofd om zo iets te zeggen?

Hij had zich tegen haar aan geveild, zijn neus in haar schort gestoken, haar aan het lachen proberen te maken. Het had niet geholpen. Quasi-kwaad was hij teruggegaan naar hun woonkamertje om uit het raam te kijken. Hij zag ze lopen. Hansje van de overkant. De tweeling Frans en Kees. Ook Lies, zijn buurmeisje, ging met haar slee naar de afdaling bij het

weiland. Hij voelde de tranen prikken achter zijn ogen. Uit de keuken kwam de geur van gekookte aardappels of was het een geur in zijn neus die hoorde bij zijn verkoudheid? In ieder geval vanaf nu voor altijd onlosmakelijk verbonden met het gevoel van erbuiten te staan.

Hij dwong zichzelf om bij het raam weg te gaan. Hij keek de kamer rond, totdat hij zijn lievelingsauto zag. Pakte hem op om ermee te gaan spelen, maar wist niet wat te gaan doen. Stilletjes sloop hij terug naar de keuken om zijn moeder te observeren, zijn auto tussen zijn handen geklemd. De blikken rand sneed in zijn hand.

Zij stond voor het gasfornuis, een handdoek om haar hoofd gebonden om haar haren niet vettig te laten worden. Hij zag haar niet graag zo, het was alsof hun lage afkomst nog eens extra geaccentueerd werd door die hoofddoek. Zijn moeder staaarde naar het eten met nietszeggende ogen. Ze merkte niet dat hij in de deuropening stond. Hij keek naar haar die voor hem de liefste was op deze hele aarde, toen sloop hij stilletjes terug.

Hij hoorde de deur opengaan, daarna de deur van het berghok, de fiets die naar binnen werd gereden. Zijn vaders' voetstappen op de trap.

Nu legde zijn vader zijn plunje met mijnwerkersspullen in de gang. Hij zag een donkere schaduw bewegen in het gangetje en voelde hoe zijn keel langzaam werd dichtgeknepen. Hij staakte zijn spel en was in lijdzame afwachting van de dingen die komen gingen.

Hij wist niet wat er in die plunje – de *koeëlpungel* zoals hij hier genoemd werd – zat, zoals hij wel meer van zijn vader niet wist. De koeëlpungel was een dikke, blauwgeruite ronde bal, die er was en dan weer niet. Het was de eeuwige metgezel van zijn vader, die nooit zijn inhoud prijs gaf. Waarom de bal met hem meeging en wat er in die tussentijd mee gebeurde was een raadsel. Hij leidde in de ogen van Zapó een zelfstandig, onberekenbaar, stil en ondoorzichtig leven, vooral omdat hij volkomen onverwacht de oh zo belangrijke informatie over de

aan- of afwezigheid van zijn eigenaar kon prijsgeven; de aankondiger van ellende of rustige vrede. Nog voordat je ook maar iets gezien of gehoord had, wist je dat hij – vader – weer thuis was of niet. Die dag ging zijn vader niet eerst naar de keuken om zijn moeder goedendag te zeggen, maar verscheen zijn forse lichaam onmiddellijk in de woonkamer. Zapo was ondertussen versteend, een zielig ineengedoken hoopje dat niet meer wist wat te doen, wat te denken, volledig in afwachting van wat er komen zou. Zijn vader gromde iets wat op een begroeting leek en liet zich neerploffen op de sofa. Daar sloeg hij de krant open.

Hoewel de afstand tussen hem en de man niet meer dan een meter bedroeg, waren ze gevoelsmatig kilometers van elkaar verwijderd. Zapo voelde zich leeg en hulpeloos. Hij keek naar zijn auto en murmelde het autogegrom, maar het klonk niet echt meer als van een auto. Hij schaamde zich om deze geluiden te maken in aanwezigheid van zijn vader. Hij wist dat hij geen kind mocht zijn, want wat hij ook deed, altijd was er wel een opmerking van de man die hem bijbleef, die maakte dat hij zich schuldig voelde, onbeholpen, kinderachtig, slap. Het kind dat niet voldeed. Het kind dat geen kind mocht zijn. Het kind dat er niet mocht zijn. Een volgende keer hoefde hij maar met een auto te spelen, een grommend geluidje te maken waardoor hij dacht aan de veroordeling door zijn vader en hij wist dat hij schuldig was, gewoon door te zijn wie hij was. Hij hoefde de gedachten van zijn vader niet voor zichzelf in te vullen, om te weten wat hij dacht. Ook al was het nooit hardop uitgesproken, hij wist dat hij niet de zoon was waarop de man gehoopt had. Van elk geluid dat van achter de krant klonk, schrok hij. Hij was niet meer alleen. Hij was niet meer zichzelf. Hij was iemand op wie werd gelet en hij paste zijn gedrag zo veel mogelijk aan datgene aan wat hij dacht dat er door die man van hem verwacht werd. Hij zou trouwens ook gek zijn geweest om het niet te doen, want voor het minste of geringste kreeg je een flinke lel voor je kop.

Opeens ratelde de bel door het huis. Het was vlak na vieren – vanwege de sneeuw iets later dan normaal – en daar stond Fons,

de bakker, voor de deur. Zoals zo vaak werd Fons binnen gevraagd om een kopje thee mee te drinken. Ook zijn moeder verscheen nu in het woonkamertje, schonk thee en serveerde er een koekje bij, terwijl de mannen kletsten over het wereldnieuws. Het huis leek adem te halen. Ook Zapó durfde zich weer te verroeren. Alles leek normaal. Zijn vader zat goedmoedig achterover geleund. Hij lachte innemend, bijna joviaal. Hij hoorde hoe ze over John F. Kennedy praatten. Zijn vader was altijd vóór hem geweest. De bakker niet. De bakker geloofde meer in Nixon. “Dat gaat niet goed. Geloof me nou maar. Democraten aan de macht, nee ...” had hij altijd gezegd. Maar nu, na de moord in Dallas een paar dagen geleden, scheen zelfs de bakker bedroefd. Iedereen praatte erover. Zelfs op school. De president van de Verenigde Staten was doodgeschoten. Toen een paar dagen later ook de waarschijnlijke moordenaar van Kennedy werd neergeschoten, waren alle kinderen ervan overtuigd dat Amerika nog steeds een soort cowboy- en indianenland was waar iedereen elkaar maar neerschoot. Zapó luisterde verder niet meer. Ving soms een naam op. Maar probeerde vooral weer in zijn spel te komen. Na een klein kwartiertje liep Zapó met de bakker mee naar beneden om zijn rituele kadetje in ontvangst te nemen. Toen hij boven terugkwam, lag daar opnieuw die oorverdovende stilte in dat kutkamertje met de allesoverheersende aanwezigheid van de man die hem angst aanjoeg. Zijn keel werd dichtgesnoerd. Zijn ledematen voelden onwennig aan. Tussen zijn knieën door keek hij naar de grond, weer naar de man en terug naar de grond. Hij wilde wel wat zeggen, maar wist niet hoe, wat of waarom. Hij durfde niet en hij kon alleen maar denken aan een manier om de angst te laten verdwijnen, maar hij wist geen manier, er was alleen maar angst overal om hem heen en hij hoopte dat zijn broer en zus snel thuis zouden komen.

Later, als hij zich de mooie momenten met zijn vader voor de geest haalde, bleek altijd dat die voor anderen bedoeld waren; nooit voor hem. Zijn vader had hem alleen de angst gegeven.

Zapo ging met het kadetje naar de keuken om er door zijn moeder pindakaas op te laten doen. Ze keek nog steeds triest. Hij wist dat zijn ouders ruzie hadden. Al weken nu. Hij wist niet waarom of hoe en wat. Hij wist alleen dat ze niks meer tegen elkaar zeiden. Hij had zijn vader horen schreeuwen, die avond toen het begon. Hij had hem horen zeggen: “Ik zeg niets meer tegen jou.” Toen het schreeuwen ophield was de stilte die ervoor in de plaats kwam oorverdovend. Er was een groot niets en een nog grotere waakzaamheid was geboden, want uit de stilte werd een onberekenbaarheid geboren die hem de stuipen op het lijf joeg. Zoals ook nu weer. Hij kwam terug in het woonkamertje en zijn vader was weg. Hij begreep niet hoe hij het klaargespeeld had ongemerkt de keuken te passeren, maar de kamer was weer leeg ... bevrijd uit zijn omknelling, maar voor hetzelfde geld zou hij er even onverwacht weer kunnen staan, achter zijn rug, terwijl een ‘broem broem’ ontsnapte aan zijn keel.

Zapo keek naar buiten, naar de sneeuw die niet meer zo wit was als hij de hele dag had gekeken. De hele dag had iedereen en alles dan ook zijn best gedaan om de maagdelijkheid te besmeuren. Uitlaatgassen, spelende kinderen met modder aan hun laarzen, keukenzout. Het was er allemaal overheen gegaan. Nu in de grijze avondlucht hing er een grauwsliuer overheen die de schoonheid volkomen verjaagd had. De spelende kinderen hadden het niet opgemerkt. Ze waren meegegroeid met de onttakeling. Zapo, die binnen moest blijven, had het allemaal zien gebeuren. De hele dag door had hij het zien gebeuren, hij had naar buiten gekeken, naar de kleine kinderen uit de straat. Toen om vier uur zijn speelkameraadjes bij het kleine grut kwamen, was de pijn niet te verdragen geweest. Hij voelde spijt, omdat hij erbij wilde zijn en ergens wel voelde dat dit nooit meer terugkwam. Maar hij kon niet anders dan alleen maar kijken met een gevoel van mistroostigheid dat dit voorbijging zonder dat hij er een rol in gespeeld had. Het resultaat was een leeg, wezenloos gevoel dat langzaam maar zeker zijn opstandigheid verdrong. Uiteindelijk hoefde hij ook van zichzelf niet meer naar buiten.

Het was nu bijna donker. Een grijze schemer leek zich overal doorheen te vreten. Eerst met dezelfde grijstinten die ook kenmerkend voor de lucht waren, maar allengs zwarter waarna ook de lucht donkerder scheen te worden. De laatste kinderen werden naar binnen geroepen. Hansje, die recht tegenover hem woonde, zag hij als een van de laatsten naar binnen verdwijnen. Zapo zag hoe hij zijn woonkamer binnenliep. Zijn moeder die iets tegen hem zei en daarna weer verdween. Hoe zou het daar zijn, vroeg hij zich af. Hoe zou het in al die huiskamers zijn? Een vertrouwde aardappellucht kwam uit de keuken. Hij hoorde de deur. Zijn broer? Zijn zus? Zijn vader? De omknelling begon opnieuw. Hij pakte zijn auto van de grond, drukte hem tegen zich aan en keek met schrikachtige ogen naar de deur, niet wetend wat hij zou moeten gaan zeggen.

2

De straffende hand van zijn vader was strenger en rechtstreeks dan die van God en de katholieke combinatie schuld-boete-vergeving kreeg bij hem een totaal nieuwe dimensie. Nee, zijn vader hamerde de schuld er wel in. Hoezo vergeving? Een klap voor je kop kon je krijgen. Jammeren? Dan kon je er nog een krijgen.

Een half uur later zaten ze aan tafel in die veel te kleine, met kolen warm gestookte keuken. Langs de donkere ramen liepen aan de binnenkant de straaltjes water over de bewasemde ramen. Het was er warm en ze zaten veel te dicht op elkaar. De tafel paste precies in het midden van de keuken. Hij en Rudolf zaten samen aan een kant. Amalia tegenover hen. Zijn moeder aan de kant van het kolenfornuis, want zij moest tenslotte opdienen, en zijn vader tegenover haar, aan de kant van het balkon. Zapo had de pech meteen naast zijn vader te zitten. Met zijn hoofd aan zijn vaders rechterhand. Pech, gewoon pech, kun je achteraf zeggen. Misschien was het ook wel een weloverwogen zet van Rudolf, want wie ving de klappen op? Inderdaad, zijn gekortwiekte koppie. “Niet doen, Hendrik, niet doen!” schreeuwde zijn moeder en haar stem suisde door Zapo’s hoofd, suisde door zijn lichaam, doelloos op weg door zijn tranen, naar plaatsen waar het misschien nog rustig was. Maar ook door haar voelde hij zich verraden. Ze riep “niet doen”, maar was vaak door haar loslippigheid of gedweë mededelingen over alles wat er die dag gebeurd was, mede-initiator en stimulator van de gebeurtenissen. ‘Houd je kop dan ook’, dacht hij door zijn tranen heen. Rudolf en Amalia hielden zich gedeisd. Iets zeggen wat de aandacht af zou leiden, betekende dat je het onheil over jezelf afriep. “Had jij ook nog wat te zeggen?”

Je had niet eens iets hoeven te doen. Iets niet doen was minstens even erg. Bijvoorbeeld je boerenkool niet opeten. Het besef dat elke hap naar binnen gewerkt zou moeten worden, omdat anders de toorn over je heen zou kunnen komen. Straf? Voor wat?

Schuld, boetedoening voor iets wat waarschijnlijk voor altijd onopgehelderd zou blijven.

Aan tafel hing een doodse stilte. Alleen het getik van hun vorken en messen op borden was hoorbaar. Amalia, Rudolf en hij wierpen elkaar heimelijke blikken toe, alsof ze elkaar non-verbaal de status aan tafel wilden toevertrouwen. Kon je iets zeggen of was het beter je mond te houden? Moesten ze wachten op een vraag of opmerking van hun vader? Zouden ze iets tegen elkaar mogen zeggen? Soms durfde een van hen de voet van de ander aan te tikken, soms zelfs met een glimlach op het gezicht. Een andere keer keken ze heel even naar hun moeder in de hoop een signaal van die kant te krijgen.

Amalia was als oudste en als meisje degene die het meeste durfde. Amalia kon vaak een potje breken bij de man die zijn vader heette te zijn. Maar ook dat had zijn grenzen, ook zij had haar klappen gehad als ze haar hand overspeelde, maar minder, veel minder dan hij en Rudolf. Maar zij, de jongens, moesten natuurlijk ook hard worden, een vent, een kerel en daarvoor moest je blijkbaar autoriteit leren aanvaarden, zodat ze je later in het leger zonder morren naar voren konden sturen. ‘Geen flauwekul, jongen, denk aan de boerenkool, lopen en niet omkijken.’

Vandaag had hij totaal geen eetlust. Maar hij had een goed excuus. Hij was ziek. Er zou niet geslagen worden, vandaag.

3

's Morgens moest je altijd uitkijken of de man thuis was. Het kon namelijk zijn dat hij nachtdienst had gehad en pas net een half uurtje in bed lag. Dan sloop Zapo zachtjes door de donkere, smalle gang waar hun slaapkamertjes aan lagen. Twee kleine stappen en hij was vanuit zijn slaapkamer bij de badkamer. Zachtjes openen en sluiten, bang voor het lawaai dat de kraan zou maken. Na het wassen weer zachtjes de deur openen en met angstige ogen kijken naar de slaapkamerdeur die ertegenover lag, omdat je nooit zeker wist of achter die slaapkamerdeur het monster verborgen lag. Soms kon je door een kier naar binnen kijken en zag je daar in de duisternis iets bewegen of hoorde je onheilspellende geluiden.

Laatst was Zapo er niet op voorbereid. Hij dacht dat zijn vader niet thuis was en maakte zijn gewoonlijke, onbekommerde lawaai. Plotseling klonk er een harde grauw uit het hok. Het leek alsof zijn adem werd afgesneden en verstijfd stond hij doodstil op het gangetje. Zijn hart bonsde en trillend wachtte hij af. Misschien zou er een nieuwe grauw volgen? Misschien kwam hij wel tevoorschijn en kreeg hij weer een slag tegen zijn kop aan van die mijnwerkersschoppen. Het bleef stil, onheilspellend stil, alsof ook de aanvaller wachtte op een beweging van zijn prooi. Zapo wist het niet. Hij kon alleen maar verlamd van schrik blijven staan. Het scheen een eeuwigheid te duren dat hij daar in dat gangetje stond. Hij keek naar het raampje anderhalve meter boven hem waar langs het bruine gordijntje een kiertje licht naar binnen scheen. Hij wilde zich naar dit licht toe trekken, erop gaan zitten of liggen en het als een glijbaan of ladder naar buiten gebruiken, weg van hier. De enige weg naar de bevrijding. Het bleef stil. Hij durfde adem te halen, maar zich nog niet te verroeren. Hij bleef naar het licht bij het raampje kijken en bad ondertussen tot God dat hij zijn vader zou laten slapen. God was gelukkig thuis. Na enige tijd hoorde hij aan de regelmatige ademhaling dat de man die zijn vader was weer sliep. Op zijn tenen liep hij over de krakende trap naar beneden, terwijl er met elke kraak of piep een verlamdende angst door zijn lichaam

trok. De rest van de dag kon hij alleen maar denken aan de ontmoeting die hij later op de dag met zijn vader zou hebben, angst dat zijn vader het dan nog zou weten en hem erop zou aanspreken.

Maar veel maakte het niet uit. Er was altijd wel iets wat hij wist. Je was altijd schuldig.

Deze ochtend was zijn vader al weg. Zapo wist het. Langzaam aan begon hij erachter te komen hoe het ploegensysteem bij zijn vader werkte en als hij het even niet wist, hoefde hij alleen maar op het gedrag van zijn broer en zus te letten.

Hij voelde zich nog niet helemaal goed. De griep had hem nog steeds een beetje in zijn macht. Een beetje rillerig stond hij daar op de koude halve vierkante meter tegels van de badkamer. De ijsbloemen stonden op het kleine raampje. Hij wreef er even met zijn wijsvinger over om het ijs te zien ontdooien. Toen bonkte Amalia op de deur: ‘Zapo, schiet eens op. Ik moet ook nog.’ Zapo murmelde iets terug en begon met zijn ijskoude vinger wat water op zijn gezicht aan te brengen, ongeveer zoals een indiaan oorlogskleuren aanbrengt.

“Zapo!” De dreigende stem van zijn moeder maakte geen indruk. Pas toen zijn broer zich in het koor gemengd had, kwam hij de badkamer uit. Met zijn drieën stonden ze voor de deur. “Schiet toch eens een beetje op, door jou kom ik dadelijk weer te laat.” Amalia keek hem kwaad aan. Ze had wallen onder haar ogen, zag hij.

Zijn moeder voelde zijn wangen en schudde bezorgd haar hoofd.

“Nog niet helemaal koortsvrij, hè meneertje?”

“Jawel ... ik voel me goed. Ik kan wel naar school.” Zapo wilde kost wat kost vermijden dat hij weer een dag thuis zou moeten doorbrengen.

“Oké, kleed je dan maar aan, maar wel goed inpakken, hè?”

Het ontbijt stelde niet veel voor. Elke morgen opnieuw probeerde hun moeder hen alle drie aan tafel te krijgen, maar 's morgens was iedereen gewoon te vluchtig en ongrijpbaar. In wisselende samenstellingen zaten ze aan tafel, graaiden tussen de

spullen om hun boterhammen klaar te maken. Pas tussen de middag werd er op een fatsoenlijke manier samen gegeten. Zapo werd nog steeds verwend door zijn moeder. Ze had een dubbele boterham voor hem gesmeerd. Zapo propte hem naar binnen en wist vervolgens niet hoe snel hij buiten moest komen.

Op weg naar school zag hij de tegenvallende werkelijkheid. Hij was aan de overkant van de straat gaan lopen. Zo dicht mogelijk langs de weilanden. In de verte zag hij de contouren van het bos, de boomtoppen die nog bedekt waren met een dikke laag echte, witte sneeuw. Op de straat en het voetpad was de sneeuw een bruine smurrie geworden. De onttakeling van de vorige dag had zich geconsolideerd en het zag ernaar uit dat de dooi door zou zetten. Teleurgesteld liep hij de steile, lange trap af naar het schoolgebouw. Hij was vroeg, zodat hij niet door de hoofdingang naar binnen hoefde. Langs de volgende trap liep hij door naar het speelplein. Hij werd aangeklampt door een paar vriendjes, die hem wezen op het fort dat ze de vorige dag gebouwd hadden op het sportveld achter het schoolplein. Hij keek er met jaloerse blikken naar. Niets wilde hij liever dan er nu naartoe gaan en er de rest van de dag met de andere kinderen spelen, maar twee broeders hadden zich bij de ingang naar het sportveld opgesteld en versperden de weg. Misschien in het kwartiertje pauze. Op het geluid van de toeter stroomden ze met zijn allen het gebouwtje binnen. Verveeld ging hij achter z'n bank zitten, klapte de tafel open en sloeg hem vervolgens veel te hard dicht. Hij schoof eens met het deksel van de inktpot. Hij keek naar buiten en hij wist dat hij dat tot de eerste pauze zou blijven doen. Tegen beter weten in hopen op sneeuw, zodat hij het gemis van de vorige dag zou kunnen herstellen.

Vanuit het schoolraam zag hij hoe in de loop van die eerste uren de waterdruppels langs de ramen liepen, de sneeuw van de straten verdween. In het eerste speelkwartier had hij nog een beetje lol van de witte forten die de andere kinderen de vorige dag gebouwd hadden, maar ook hier ging de afbraak sneller dan de opbouw. Het was anders, minder dan gisteren, wisten zijn vriendjes hem te vertellen. Gisteren was veel leuker.

Ja, dacht Zapo, maar gisteren is geweest, gisteren komt nooit meer terug.

Teruggaan. Maar juist naar hier. Naar een winter die toen al geëindigd leek. Was het omdat toen alles een eerste hoogtepunt bereikte? Zijn jeugd vriendinnetje Lies. De pesterijen. De aardappelgeur. De eenzaamheid. Het spelen met zijn eten, terwijl hij zich voorstelde dat het iets anders was. Hij maakte alles anders. Stelde zich alles anders voor. Was hij er toen mee begonnen? Een nieuwe werkelijkheid als een venster over de bestaande. Was hij daarin toen gelukkig? Kon hij op die manier zijn vader verdragen? Want als zijn vader ook maar een beetje in de buurt was, veranderde de werkelijkheid. Veranderde hij. Werd alles onbegrijpelijk. Zoals hij ook nu onbegrijpelijk was. Hij begreep niets meer. Alles was weg. Hij zelf was weg. Verloren in een onherstelbaar verleden.

Hij keek naar zijn computerscherm terwijl hij in zijn gedachten de werkelijkheid van toen probeerde terug te halen, maar die kwam uit hetzelfde hoofd dat niet wilde stoppen om continue nieuwe koortsachtige gedachten te creëren die hij niet herkende als van zichzelf.

Hij hoorde hoe Marleen bezig was Nadine in bed te leggen. Geroezemoes in het kamertje een verdieping lager. Geschuifel. Deuren die open- en dichtgingen. Een kraan die geopend werd. Het bad dat leegliep. Stemmen.

“Nee, papa kan nu geen verhaaltje voorlezen. Papa moet nog even werken.”

Het enige waar hij goed in was, ‘verhaaltjes voorlezen’.

De stem van Marleen die hij was gaan haten. Het cynisme droop ervan af. Alsof ze het niet geloofde. Waarin ze gelijk had. Dat dan weer wel. Toch haatte hij het.

Hij toverde een rapport op zijn scherm en staaarde onbegrijpend naar de letters en cijfers.

Waarom niet verder terugkijken in die jeugd? Bij de route door de oude kolonie, langs het plein met de kastanjabomen. Het oversteken van de grote weg. Naar de kleuterschool die tegenover de Mariaschool lag. Het enige wat hij nog wist. Hoe hij die eerste keer daar liep aan de hand van zijn moeder. Hij keek naar

boven, keek haar ernstig, bijna beschuldigend aan. Hij wilde niet gaan, wilde bij haar blijven. Zij lachte terug, geruststellend, met haar warme, weemoedige, bruine ogen. Wat had hij in zijn kinderjaren van haar gehouden en hoe weinig was daarvan overgebleven.

Vanochtend tijdens de begrafenis had hij moeite moeten doen overeind te blijven, maar dat had niets met haar te maken gehad. Onbewogen had hij haar in zijn verhaal geëerd, maar ook emotieloos. Hij haatte er zichzelf om. Hij had over haar warmte moeten vertellen, over haar liefde, over haar ogen die hij uit had zien doven tot doffe, glansloze knikkers. Hij had moeten vertellen over toen, over haar als moeder, over de vrouw van wie hij gehouden had en die hij beetje bij beetje steeds meer was gaan verraden. Waarom hadden ze elkaar niet meer gevonden? Waarom was moederliefde alleen niet genoeg? Blijkbaar moest er iets als kindliefde zijn en was hij daartoe niet in staat.

Hij was bang alleen gelaten te worden toen. Verlatingsangst? Het idee echode door zijn hoofd. Misschien wel zijn eerste herinnering. Nietszeggend. Net zo min als de vage flarden van die kleuterschool. Vage gezichten van nonnen. Schemerige lokalen. Een donkere bezemkast? Lokaal? Hij alleen met een non? Meer niet. Zonder herkenning. Als daar al iets was gebeurd dat zijn ellende kon verklaren, dan kon hij het toch niet meer terughalen.

Daarna de eerste klas van de lagere school. En waarom haalde hij dit nu toch terug? Om het toch een plek te geven? Om er zeker van te zijn? Waarvan? Wat was er zeker? Kon je ooit ergens zeker van zijn? Broeder C. in de eerste klas. Hij gaf ze geen namen. Waren geen naam waardig. Initialen waren genoeg. Aardige man. Jong. Blozend. Lang. Hoe oud was hij? Twintig? Vijfentwintig? Ergens daartussen waarschijnlijk. Je kon alles wel verdacht maken. Zelfs daar waar geen verdachten bestonden. ‘Achteraf heb je altijd gelijk’ zeggen ze, maar in dit geval niet. ‘Achteraf’ weet je gewoon niet meer.

Die eerste klas was één grote voorbereiding geweest op zijn eerste communie. Elke dag kwam de pastoor een verhaal

vertellen. Eerst uit het Oude Testament, beginnend met de schepping van de aarde, Adam en Eva, maar al snel spannender via de toren van Babel, de zondvloed van Noach, Sodom en Gomorra. De hele klas zat op het puntje van de stoel. Abraham die seks had met Hagar omdat Sarah geen kinderen kon krijgen, de Egyptische plagen, de uittocht van het Joodse volk. Een dagelijkse soap vol geweld en seks.

Toen Jezus eindelijk op de proppen kwam in het Nieuwe Testament bleek het een watje die een beetje met water en wijn goochelde en door zijn vrienden belazerd werd, waarna alleen de kruisiging nog wat medelijden opriep. Spannend werd het nooit.

In de laatste week voor de grote dag de eerste biecht, waarna er nog vele zouden volgen. Achter een zwart gordijn vertelde je fluisterend al jouw fouten door de tralies aan de pastoor. Hij gaf je de straf: drie onzevaders, twee weesgegroetjes. En daarna was je weer schuldenvrij. Zei hij. Dacht jij. Maar het was niet waar. Niet met *zijn* vader.

Uiteindelijk die zaligmakende eerste communie. De grote dag. De processie door de hele wijk. Alle straten bezaaid met bloemen. Voorop liep de pastoor met een groot kruis, daarachter kwam het schuttersgilde, daarna de meisjes in een lange, witte jurk. Witte kousjes. Witte schoenen. Een witte krans in de haren. In hun handen een rood hart, waarin een roos stak. Daarachter de jongetjes in hun netste pakjes. Korte broek, wit overhemd, vlinderdasje, colbertje. Een witte zakdoek stak uit het borstzakje van zijn colbert. Op de zakdoek zijn initialen: ZF. Netjes erop geborduurd door zijn moeder. Al zijn krullen waren weg. Weggestreken met brillantine. De scheiding links. In vier rijen liepen ze tussen de toeschouwers door, die in drie dikke rijen langs de route stonden opgesteld.

Daarna het grote familiefeest. Alle opa's, oma's, tantes, ooms, neefjes, nichtjes, buurtgenoten. Het stralende middelpunt van de dag. En natuurlijk allemaal cadeautjes.

Welkom in de katholieke club. Dagelijks knielen voor het kruisbeeld. Bidden voor het behalen van goede resultaten. Bekentenissen in de biechtstoel: je had koekjes uit de trommel

gejat, kwartjes uit je moeders' portemonnee, andere kinderen gepest, Amalia van de trap geduwd; wat dan wel weer waar was. Een gebroken arm had ze eraan overgehouden. Toen het gips eraf was, herhaalde ze de actie in omgekeerde richting en sodemierde ze hem eraf. Christelijke naastenliefde.

Wist je wat dat knielen en bidden met je deed? Kwam daar het gevoel vandaan dat hij overal toestemming voor nodig had? Vroeger van zijn ouders. Van God. Van de onderwijzers. Later van zijn Marleen. Zijn baas. Impliciet moest er altijd die goedkeuring zijn. Zelfs de schijn van afwijzing bracht hem aan het twijfelen. En anders volgde er schuld en natuurlijk ook angst. Waar schuld was, was angst, niet na de schuld, maar ervoor. Lang voordat er ook maar sprake was van schuld bestond er de angst om schuldig te zijn, schuldig te worden. En daarna ging het om de vergeving van je schuld en de angst nooit meer vergeven te worden.

Hij wilde altijd juist goed doen. Eerst om God niet te vertoornen, die vanuit zijn hemelse etage blijkbaar alles in de gaten hield, maar al snel om zijn vader niet kwaad te maken. En daarna? Was hij een kameleon geworden die zijn gedrag vormde naar de wensen van anderen? Was het dat? Was dat de reden van zijn eeuwige angst?

En waarom dan? En waarom niet bij anderen? Hij had het geloof tenslotte al snel van zich af gegooid. Op het eind van die eerste klas had hij nog gebeden om over te gaan. Dagenlang had hij voor het kruisbeeld geknield en in zijn eigen woorden gesmeekt en gebeden dat hij hem niet zou laten zitten. En ja hoor, God had zijn gebeden verhoord. Hij ging over. Het zoveelste bewijs voor zijn wonderlijke alomane aanwezigheid.

Maar deze euforie ging snel over na klas 2, waarin hij opnieuw van broeder C. een jaar les kreeg. Broeder C., die een stompzinnige wedstrijd uitschreef voor de naam van de duiventil die hij zelf op het schoolplein gebouwd had. Hoe graag had Zapo zich toen willen onderscheiden. Hij peinsde zich suf, dagenlang dacht hij over niets anders na. Hoe zou je een duiventil kunnen noemen, maar toen het ding uiteindelijk

onthuld werd en een houten ei midden op het schoolplein prijkte en het prijswinnende kind de zaak mocht onthullen en hij toen in grote letters 'De duiventil' zag staan, besepte hij pas goed hoe je verneukt werd in deze wereld. Wekenlang had hij gezocht naar een originele naam en nu ... de duiventil. Hij had kunnen huilen als het niet zo geestig was geweest. Zo plompverloren dom dat hij met iets van verachting al die andere kinderen bekeek.

In dat jaar kwam er door toedoen van Rudolf een eind aan zijn geloof in Sinterklaas, waarmee ook de ontluistering van God begon. Waarom zou de ene goedheiligman, die vriendelijke met die lange, witte baard die zo'n leuke cadeaus voor je meenam, niet bestaan en die andere, die je voortdurend in de gaten hield en bestrafte of ooit zou gaan bestraffen, wel? Het leek niet logisch. Ondanks dat ze op school God erin hamerden en thuis de discipline. Ondanks het feit dat al zijn neefjes, nichtjes, ooms en tantes waren verschenen op zijn eerste communie. Ondanks zijn schitterende pak en het grootste feest dat tot dan toe ooit ter gelegenheid van hem gegeven was.

Waarom hadden zijn ouders hem niet meteen met het geloof in Sinterklaas het geloof in God ontnomen?

'Kan ook niet, hè? Zo'n hemel boven de aarde, dan hadden we toch allang eens iets ervan moeten zien. Het was maar een grap, jongen. Leuk toch. Al die cadeaus. Spannend. Gezellig. Nu hoor jij ook bij de grote mensen, nu je weet dat het niet echt is, maar je moet wel je mond houden hè, want we willen dat de kleintjes blijven geloven. Leuk toch, zo'n eerste communie. Feestje. Cadeaus. Net als Sinterklaas ...'

'Hoezo? Bestaat die dan ook niet?'

Het zou een leuk scenario zijn geweest, maar het was niet zo. De leugen van het godsgeloof moest langer volgehouden worden, zat nog beter in elkaar.

Op het eind van die tweede klas had hij de proef op de som genomen, kwaad als hij was vanwege die duiventil en een Sinterklaas die niet bleek te bestaan. Hij had niet gebeden om over te gaan. Hij had niet elke avond op het koude zeil voor zijn

bed geknield en zijn gebeden gezegd met maar één wens: overgaan. En zie ... hij ging gewoon over. Er was niets aan de hand. Ook zonder Gods hulp kon je gewoon overgaan. Het kon zijn dat God gewoon niet oplette, maar toch ...

En daarna die derde klas. Nog zag hij zichzelf lopen. Een korte broek. Een veel te lange jas. Benen die er als bonenstaken schraal onder uitstaken. Boven op dat lange lichaam een smalle kop met gemillimeterd haar. Een goedgelovig gezicht dat naïef, bijna dom de wereld in keek. Op de heenweg langs het weiland, langs het spoor waar de steenkolentreinen af en aan reden, waar sommige vriendjes tussen de rails waren gaan liggen terwijl de trein en alle wagons over hen heen denderden. Hij had niet gedurfd. Was uitgelachen. Ze legden munten op de rails, die werden dan plat en uitgerekt. Zelfs dat durfde hij niet. Was bang dat de trein zou ontsporen. Lag er een nacht wakker van toen hij het een keer wel had gedaan.

Achter de spoorlijn lag de heide. Rudolf liep in het begin nog wel eens met hem mee. Liet hem al snel de route alleen doen. Zijn moeder wist dat niet. Zwaaide hen tegelijk uit. Zodra ze de hoek om waren liep Rudolf van hem weg. Zei niet eens meer wat.

De heuvel naar beneden sjokken. Zijn schouders ingezakt. Hoofd omlaag. Alles om kleiner te lijken. Daarna, rechts, ergens ver weg in de diepte, de speeltuin. Links de nieuwe kerk. Dan een lange trap naar beneden. Een groot vierkant blok dat ze 'school' noemden. Aan alle kanten ramen. Een aquarium. Ja, dat was het, een aquarium. Waar ze als visjes hun rondjes zwommen.

Schuin tegenover de school het slachthuis. Hij herinnerde zich die keer, in de derde klas, een zonnige lentedag, dat een koe uitgebroken was. Hij glimlachte, door alle pijn heen. Nog zag hij de slachters die de achtervolging inzetten, de klas die onrustiger werd. Alleen maar naar buiten keek. Kroontjespennen die hun gang naar de inktpotten stopten. Het gedreun van de tafels, dat uitstierf tot een gemurmel. Ten slotte helemaal verstomde. Meester F., gemillimeterd haar, Spartaanse kop, zonder emotie,

die hen verbood naar buiten te kijken, die dreigde met hel en verdoemenis. Met z'n allen eendrachtig achter de koe. De mannen met hun door bloed gevlekte witte schorten die achter de koe aandraafden. Probeerden de koe in te sluiten. Het boehgeroep in de klas. De rooie wijkagent met getrokken pistool. Spanning die hen insloot. Zou hij zijn pistool trekken? Zou hij het dier afmaken?

Dat was het. Niets wat hij verder nog wist. Nog voelde. Alsof zijn leven pas begonnen was in die vierde klas van meester H.

5

Om kwart over twaalf zat de eerste helft van de dag erop. Het water liep nu openlijk van de daken en deed niet eens meer een poging dat te verbloemen. Van boven aan de berg liep een klein beekje langs de trottoirrand. Paul, met wie hij soms samen opliep, zag hij niet en op Rudolf wilde hij niet wachten. Langzaam liep hij te midden van zijn eigen buurtkinderen naar huis. Toch liep iedereen alleen, soms in groepjes van twee, hooguit drie, maar nooit met z'n allen.

‘Lange lul ... lange lul’, de woorden knepen hem in zijn ziel. Tegen beter weten in, keek hij om in het grijnzende smoelwerk van Freekie van Gool. Natuurlijk, hij was lang, te lang, maar waarom moest je daarmee gepest worden? Hij probeerde het niet te horen. Hij werd rood. Hij probeerde het nog eens niet te horen, terwijl hij vocht tegen zijn tranen. De volgende twee minuten hoorde Zapó niets anders. Natuurlijk was hij sneller gaan lopen, maar Freekie liep gewoon ook sneller mee. Bij het tweede huizenblok haakte Freekie af, omdat hij daar woonde; hij siste nog eens het scheldwoord waarmee hij wist Zapó het hardst te kunnen raken en glipte toen het gangetje naar zijn benedenhuis in. Zapó vertraagde zijn pas, sjokkend passeerde hij het brede grasveld van het derde huizenblok. Hij overwoog even om binnendoor te gaan, maar koos toen voor de langste route omdat die hem de meeste tijd gaf zijn schaamte te verwerken. De woorden spookten in zijn hoofd, terwijl schaamte en woede met elkaar vochten om een eerste plaats.

Tijdens zijn ziekte had hij er niet meer aan gedacht, aan de pesterijen van Freekie. Vergeten was hij ze. Ze waren gewoon weg, alsof ze nooit bestaan hadden. Zelfs vanmorgen toen hij naar school ging had hij er niet aan gedacht. Alsof een paar dagen ziekte de wereld konden veranderen. Maar nu, na een halve dag, die hij zo vol met goede zin en hoopvolle verwachtingen begonnen was, leek alles weer net zo uitzichtloos als een week geleden.

Thuis was de tafel in de keuken gedekt. Met zijn vieren aten ze een boterham en dronken ze een kopje thee met koude melk.

Amalia en Rudolf hadden goede zin. Ze vertelden opgewekte verhalen over de dingen die ze op school hadden geleerd en hun moeder zat het stralende middelpunt van haar gezinnetje te zijn. Na de boterhammen hadden ze nog net tijd om even wat te gaan spelen of om door de *Donald Duck* te bladeren, die net die ochtend binnengekomen was. Ze kregen ieder een dubbeltje om op weg naar school nog wat snoepgoed te halen, dus was de weg naar school er een met een omweg. Ze konden kiezen uit twee snoepgoedwinkels. Amalia zelfs uit drie en die derde was veruit de grootste. Eigenlijk was dat de enige echte: De Magneet. Daar verkochten ze alle soorten snoep, maar ook bijvoorbeeld suikerpapier. Er waren allemaal kleine gangetjes met kastjes tot aan het plafond; de zaak was van boven tot beneden helemaal volgestopt met allerlei kruidenierswaren en verschillende soorten snoep.

6

De wijk. Waar hij nergens in thuis hoorde. Bovenop de heuvel die oude mijnwerkerskolonie. Kleine, grauwe rijtjeshuizen, gebouwd in de jaren twintig, speciaal voor de arbeiders in de steenkolenmijnen. Hun huizen het verst verwijderd van de mijningang. De *koelpieten* konden wel lopen of fietsen. Maar de meeste huizen uit de kolonie hadden wel een tuin. Dat dan weer wel. Konden ze hun eigen aardappels en groenten verbouwen. Verhongerden hoefden ze dus niet. Straatnamen genoemd naar oude, vergeten schrijvers. Joost van den Vondel. Staring. Justus van Effen. Dat soort spul. Hadden die arbeiders nooit van gehoord. Nooit gelezen. Idee van een KVP'er waarschijnlijk. Tot verheffing van de arbeiders. Lagere school, godverdomme. Meer hadden ze niet.

Zijn straat was pas in de jaren vijftig toegevoegd. Aan de rand van de kolonie. Nog kleiner. Geen tuin. Binnen veertig jaar alweer afgebroken. Maar het was zijn straat. Met allemaal kleine inhammen waardoor je eigenlijk in een straat van de straat woonde. Zesentwintig gezinnen woonden er in zijn gedeelte. Eenmaal daar was je geborgen. Iedereen kende je. Jij kende iedereen. Het geratel van de kar van de groenteboer over de kinderkopjes. Het snuivende paard met zijn kop in de voederzak. De messenslijper die langskwam. 's Zomers de ijsboer. Aan het begin van de winter de kolenboer. Allemaal boeren! De ellende begon pas als de vaders thuiskwamen van hun werk in de mijnen.

Tussen de inhammen: grasvelden. Voetballen. Er was geen geld voor een club. Had hij wel gewild. Mocht niet. Geen geld voor de contributie. Zijn vriendjes zaten ook niet op een club.

Vanmiddag, na de begrafenis, had hij afscheid genomen van de boom die altijd als doelpaal had dienstgedaan. Alles was weg. Alleen die boom stond er nog. Moederziel alleen. Net zoals hij. Brok in zijn keel. Hij had de bast aangeraakt. Had de boom het liefst willen omarmen. Mee willen nemen. Had het serieus overwogen. Meenemen naar hun eigen tuin. Tranen in zijn ogen. Nadine stond bij hem. Begreep er niets van.

In het midden van de wijk, op de helft van de heuvel, was de witte wijk. Woningen voor het middenkader van de mijnindustrie. Huizen voor opzichters. Huizen voor hoofdopzichters. Huizen voor ingenieurs. Je moest iets overhouden om van te dromen. Zelfs als je al in een mooi huis woonde. Er was altijd wel iets mooiers. Niet in zijn buurt. Daar viel niets te dromen. Alleen werken en eten. Het verhaal van het dubbeltje. Dat leerde je al snel in zijn wijk. Wittewijkkinderen zaten ‘op voetballen’ of ‘op pianoles’. Zij wel.

Bijna onderaan de heuvel stonden de grote herenhuizen en villa’s voor de betere ingenieurs en directeuren. Bijna op loopafstand van hun werk. De duivel schijnt altijd op de grootste hoop. Kinderen van een andere wereld. Hij kon er zich niet eens een voorstelling van maken.

Je minder voelen. Altijd opkijken tegen hiërarchie. Welke? Van geld? Van huizen? Van de plaats in de wijk? Van geweld? Van kracht? Van uiterlijk? Die vanzelfsprekende zekerheid van sommige mensen. Was dat milieu? Was dat aangeboren? Wat hadden zij dat hij niet had?

In de kleine snoepwinkels werd je geholpen door oude oma's, die wat snoep verkochten om niet helemaal te vereenzamen. Zapo wist dat Paul een van de oude vrouwen chanteerde met dreigbrieven. Het had veel indruk op hem gemaakt toen Paul hem een van de brieven liet zien, waarop hij messen en doodshoofden getekend had. Vervolgens zag hij hoe Paul de brief onder de deur naar binnen schoof.

Vanaf dat moment probeerde Zapo het winkeltje te mijden. Hij was bang dat de vrouw op de een of andere manier aan zijn gezicht of ogen kon zien dat hij het wist, dat hij medeplichtig was. Maar vandaag wilde Rudolf juist bij *haar* naar binnen om snoep te kopen. Zapo keek naar de grond. Hij durfde niet in haar ogen te kijken, toen ze hem vriendelijk vroeg wat hij wilde hebben. Ze aaide hem zelfs over zijn hoofd, 'de heks', dacht hij, 'ze heeft een wrat op haar voorhoofd, een pukkel op haar neus. Ze is gevaarlijk.'

Het was goed dat Paul brieven schreef. Hij zou het tegen hem zeggen en hem gaan helpen. Eenmaal buiten voelde hij zich opgelucht. Trots dat hij het gevaar overleefd had. Ze liepen door de straatjes van de oude kolonie en daarna via de achterkant van de kerk richting school. Het was een stuk waar Zapo bang voor was. Er woonde een gek die mensen achterna rende, dingen riep. Liever liep hij om. Langs het weiland, langs de voorkant van de kerk, waar geen gevaar dreigde. Nadat ze het huis van de gek voorbij waren, was hij zo opgelucht dat hij Rudolf vertelde over de pesterijen van Freekie.

"Gewoon op z'n bek slaan, dat is het enige wat helpt. En als ik in de buurt ben, dan geef maar een gil. Dan kom ik wel helpen."

"Maar het is er wel een van Van Gool", stamelde Zapo.

Rudolf keek hem verschrikt aan.

"Freekie van Gool? Godverdomme, zijn broer zit bij mij in de klas. Die is een kop groter dan ik."

Zapo wist genoeg. De familie Van Gool was in de hele wijk bekend. Pa van Gool zat regelmatig in de bak en zijn vier zoons,

waarvan Freekie de jongste was, deden hard hun best hem achterna te gaan.

De moed zonk hem in de schoenen. De steun van Rudolf kon hij wel op zijn buik schrijven.

Om kwart voor vier liep Freekie weer achter hem: “Lange lul, hé, lange lul.” Zapo zei niets maar werd sterker bij elke keer dat Freekie de woorden zei. Toen Freekie bij het eerste huizenblok naar rechts ging, draaide Zapo zich om en liep achter hem aan. Freekie keek om en liep verder. Het leek bijna of hij harder liep dan eerst. Op het grasveld draaide hij zich om: “Wat moet jij ... lange lul ...” maar het klonk al aarzelder dan het ooit geklonken had. Zapo haalde uit en verkocht hem een slag, vervolgens rolden ze door de sneeuw. Hij sloeg en stompte, totdat hij uiteindelijk een wurggreep om de nek van het serpent had waar geen ontkomen meer aan was. Hij bleef knijpen en knijpen, terwijl een bloeddorpen waas voor Freeks ogen kwam.

Hij hoorde niets meer, voelde niets meer in dat lijf dat onder hem lag.

Godverdomme, hij had moeten vragen ‘geef je je over?’ ... verdomme, verdomme.

Hij liet los en liet het roerloze lichaam in de sneeuw achter. Hij liep naar huis door de paadjes die de grens vormden tussen zijn straat en de oude kolonie zonder te kunnen nadenken. Gevoelens van euforie streden met de angst iemand vermoord te hebben. Hij kon aan niets anders meer denken. Hij rende naar binnen. Vervolgens weer naar buiten. Tot het avondeten doolde hij rond in de paadjes en over de grasvelden. Hij wilde eigenlijk naar het bos maar durfde niet zo ver te gaan, omdat hij anders de sirene van de ambulance of de politie niet zou horen. Zo lang hij die niet hoorde, was er niets aan de hand, dacht hij, maar hoe langer hij niets hoorde, hoe meer verklaringen er kwamen. Niemand had Freekie nog gevonden òf het was al te laat, Freekie was dood, het had geen zin om een sirene aan te zetten.

Uiteindelijk werd hij naar binnen geroepen voor de avondmaaltijd. Het eten smaakte hem niet. Telkens dacht hij een sirene

te horen, de bel, politie aan de deur: 'Is Zapo thuis?' Hij zou meegenomen worden, weg voor altijd.

Hij lag rusteloos in bed toen de bel ging. Hij hoorde gemurmel aan de deur. Zijn vader die erbij werd geroepen. Nog meer geroezemoes en vervolgens de vertrouwde voetstappen van zijn ouders op de trap. Hij hoorde ze praten. Nee, het was niet zijn vader die naar boven kwam.

“Wat heb je met Freekie gedaan?”

De gedachten schoten hem door zijn hoofd, terwijl zijn hart in zijn keel bonsde.

Ontkennen? ‘Welke Freekie’ zeggen?

“Gevochten”, stamelde hij uiteindelijk.

“Waarom?”

Weer zo’n vraag waarover je uren kon nadenken. Hij keek naar zijn dekens en toen weer naar zijn moeder.

“Omdat hij me pestte.”

Leeft hij nog? Hij moest nog wel leven, anders hadden ze hem wel uit bed gehaald. Of zou het morgen pas gebeuren, lieten ze kinderen eerst uitslapen?

“Zijn vader was aan de deur. Freek was helemaal nat en had een rode striem in zijn nek”, zei zijn moeder.

“Oh ja ...” Zapo haalde opgelucht adem.

“Zeg morgen maar dat het je spijt. Doe je dat?”

Zapo keerde zich om in bed. Hij zei niets en zijn moeder verliet de kamer.

Zou zijn vader nu eindelijk trots op hem zijn? Iemand anders in ieder geval wel.

Hij had heerlijk geslapen die nacht. De volgende dag werd de kroon op zijn werk gezet door meester H. van de vierde klas, een van de weinigen die geen geestelijke was trouwens – die alles uit zijn raam had gadegeslagen en daarbij vergenoegd in zijn handen gewreven had, omdat daar iemand iets aan het doen was wat hij allang had willen doen, maar nooit had gedurfd: kleine Freekie een dusdanige aframmeling geven dat hij het bijna niet overleefde. Hij zei het letterlijk. Hij had het gezien ... ‘Hij was trots ... Het werd tijd dat ...’ Zapo mocht zijn tafeltje en stoel optillen en naast dat van meester H. zetten. Hij werd bevorderd tot lievelingetje en zou dat ook de rest van het jaar blijven. Een van de twee lieverdjes van meester H.

De week daarop ging het weer sneeuwen. En het bleef sneeuwen. Drie weken lang bleef de sneeuw onafgebroken liggen. De complete wijk veranderde in een soort Zwitsers skidorp. Na school en op woensdagmiddag was het heerlijk sleeën op de hellingen aan de andere kant van de wijk. De straten werden niet meer geveegd of gepekeld, waardoor er een helling ontstaan was van bijna twee kilometer lang met talloze bochten, zoals de geweldige bocht bij het oude patronaatsgebouw, dat ongeveer op de helft van de route naar beneden lag. Zapo dacht nergens meer aan. Niet aan thuis. Niet aan school. Niet aan Freekie. Als hij thuis was trommelde hij zijn buurmeisje Lies op en samen gingen ze met hun sleeën naar de sneeuw-hellingen. De weg naar beneden was één groot avontuur. Liggend op zijn slee. Bijna altijd als een wedstrijdje met Lies. Wie het eerst beneden zou zijn. Andere kinderen ontwijkend. Zonder ook maar een seconde te remmen met de tenen van zijn voeten.

De weg naar boven daarna was lang maar het was de moeite waard geweest. Lies en hij praatten honderduit. Ze waren vrolijk, renden achter elkaar aan. Gleden uit. Daarna ging het weer naar beneden, waarbij Lies en hij zich soms aan elkaar vasthielden en met z'n tweeën een slinger vormden.